

#### KOPI-MEDICIN TRUET?

Vil verdens fattige i fremtiden kunne drage nytte af billig kopi-medicin, produceret i Indien?

Side 6-7

#### SKRALDENØGLER

Hvad har skraldenøgler at gøre med frihandelsaftaler? Er der grund til bekymring?

Side 8-9

#### MATILDE KIMER

DR's korrespondent i Ukraine er blevet bedt cirka 5.000 gange om at fortælle sandheden.

Side 12-13

#### RUSSERE I ESTLAND

Hvad betyder begivenhederne i Ukraine for forholdet mellem estere og russere i Estland?

Side 14

ÅRGANG 41 – NR. 1275 – SEPTEMBER 2014

PRIS 29,50 KR.

# NOTAT

– magasin om demokrati og Europa

**Hvorfor nu alle disse frihandelsaftaler?**  
Analyse side 4-5

## Spillet om magt og markeder - hvor står EU i kampen om verdenshandlen?



**TEMA: FRIHANDELSAFTALER**

Leder:

# Hvem griber magten over markederne?

**KAPLØB.** Frihandelsaftalen (TTIP), der forhandles mellem USA og EU, har potentiale til at få stor betydning for miljø, fødevarerstandarder, økonomi, finansvæsen og arbejdsmarkeder, ikke blot i EU og USA, men i hele verden.

Sideløbende med TTIP finder andre forhandlinger sted, mellem USA og enkeltlande, mellem EU og enkeltlande og mellem klynger af lande.

Indtil for nyligt har verdenshandelsorganisationen WTO været det forum, hvori fastsættelse, afvikling af regler, love og afgifter blev aftalt, men det ændrer sig i disse år.

Man kan i dag godt tale om et kapløb mellem verdens største økonomier, især EU og USA. De stræber hver især mod, gennem tilpas mange enkeltstående handelsaftaler, at blive dem, der reelt bestemmer standarder og normer for handel med varer, arbejdskraft og finansnydelser i fremtidens verden.

En udvikling, som efter vores klare vurdering får betydning på de fleste vigtige samfundsområder, bestemmes altså i et kapløb.

Det er også afgørende at gøre sig klart, at frihandelsaftaler vil få betydning for den måde, vi i fremtiden kan træffe beslutninger vedrørende miljø, fødevarerstandarder, finansregulering m.v. Der er risiko for, at investeringsbeskyttelse og krav om fjernelse af tekniske handelshindringer bliver hævet over beslutninger, valgte politikere kan træffe.

NOTAT's redaktion har sat sig for tæt at følge den udvikling, der for øjeblikket er i gang på handelsområdet

i verden. At vedholdenhed er vigtigt understreges af, at knap halvdelen af den danske dagspresses sparsomme dækning af frihandelsaftalerne løftes af en enmandshær på dagbladet Information. NOTAT satte i december 2013 spot på frihandel, og vi gør det igen to gange dette halvår.

I dette nummer forsøger vi at danne os et overblik over, hvad der for tiden er i gang i verden på handelsområdet: hvad er det for en udvikling, vi er vidner til? Hvad er det for en type aftaler, der forhandles om?

På side 3-5 kan man læse om, hvordan EU tilsyneladende halser efter USA i bestræbelserne på at vinde markeder og sætte standarder og normer. Man kan læse om et selvbevidst Indien, der ikke har i sinde at give køb på retten til at producere kopimedicin blot for at opnå en aftale med EU på side 6-7. Og man kan læse om, hvordan et princip om en skraldenøgle står til at diktere entydig afvikling af regler og love i fremtiden på side 8-9.

Desuden kan man på side 10 læse om, hvordan baggrunden for EU's Øst-partnerskaber er et mix af geopolitiske og økonomiske interesser, på 12-13 om, hvordan man undgår en sort-hvid fremstilling af en konflikt som i Ukraine og på side 14 om, hvordan Ukraine-konflikten påvirker forholdet mellem estere og det store russiske mindretal i Estland.

God læsning.

*Michael B. Lauritsen,  
temaredaktør*

## I de kommende numre af NOTAT graver vi dybere i temaerne:

Oktober:

### 40 år med NOTAT

Den første oktober er det 40 år siden, at det der dengang hed Det Ny NOTAT udkom for første gang. Vi gør status, og interviewer toneangivende redaktører og skribenter gennem årene om deres rolle dengang og deres syn på EU-journalistikken i dag.

November:

### Er et EU-energinet vejen frem?

Forsyningsikkerhed, uafhængighed af Rusland og Mellemøsten, grøn omstilling. Et fælles europæisk energinetværk præsenteres ofte som en del af løsningen på alle de problematikker. Men er det en god idé? Hvordan kan det i så fald laves? Hvordan skal målsætninger om energisikkerhed og klima afvejes?

December:

### Hvem bestemmer over frihandlen?

Det er ikke blot lande og blokke, der står overfor hinanden, når der forhandles om frihandel, det er i høj grad samfundsinteresser. Økonomiske interesser, forbrugere, miljøet, klimaet og borgere. Hvordan foregår det? Hvad er reglerne? Hvem har overtaget?

## NOTAT

- magasin om Demokrati & Europa

Redaktion: NOTAT, Fælledvej 12, København N.  
redaktionen@notat.dk

### Redaktør af dette tema:

Michael Birckjær Lauritsen

**I redaktionen:** Staffan Dahllöf, Sven Skovmand, Andreas Bay-Larsen, Finn Ellegaard, Kenneth Haar, Jesper Vestermark Køber, Peter Zacho Søgaard, Ida Zidore, Michael B. Lauritsen og Rasmus Nørlem Sørensen (ansv.)

### Øvrige bidragsydere i dette nummer:

Anders Højberg Kamp, Jens Mattias Clausen

Udgivet af Oplysningsforbundet DEO

Abonnement: NOTAT,  
Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro,  
tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk  
CVR nr.: 18411008

Layout og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

ISSN: 1603-7480

## Debatmøder om EU's frihandelsaftaler

# Spillet om verdenshandlen

### Mød Amin Alavi, Kenneth Haar og Jens Ladefoged

**Aarhus:** Tirsdag den 9. september, kl. 17-18.30

**København:** Torsdag den 11. september, kl. 17-18.30

Udover frihandelsaftalen med USA forhandler EU aftaler med Canada, Indien, Kina, Japan og en række andre lande. Det officielle mål er vækst og arbejdspladser, men spillet handler i højere grad om storpolitik og om at sætte standarderne for verdenshandlen. Hvad er status på frihandelskapløbet? Hvilke interesser er på spil?

Deltagelse: 50 kr., 20 kr. for studerende, gratis for NOTAT-abonnenter

**DEO** Tlf. 70 26 36 66  
EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst

TILMELD DIG PÅ **deo.dk**

**NOTAT og Oplysningsforbundet DEO** er et uafhængigt oplysningsnetværk om EU under mottoet "Mere spændende. Mindre fastlåst" – og uden tilknytning til partier eller bevægelser.

For kun 295 kr. om året får du abonnement på NOTAT og rabat på deltagelse i DEO's arrangementer. Skriv til notat@notat.dk eller ring 86 48 16 00.

# Hvad vil EU med frihandelsaftalerne?

En ny generation af frihandelsaftaler har erstattet arbejdet i verdenshandelsorganisationen WTO. Det giver de gamle kæmper EU og USA nye muligheder for at sætte dagsordenen.

AF RASMUS NØRLEM SØRENSEN

**OVERSIGT.** På redaktionens skrivebord ligger en kæmpe stak papirer om frihandelsaftalen mellem EU og USA. Papirer der er fortrolige, men er blevet lækket, og som udgør det samlede informationsmateriale til handelsudvalget i EU-Parlamentet. Af disse papirer fremgår det blandt andet, at EU ikke står til at få den helt store økonomiske gevinst ud af en aftale med USA. Men hvad er så formålet med at lave en aftale?

Det korte svar er, at frihandelsaftalerne handler om andet og mere end kortsigtede gevinster. De handler om politik og om at få indflydelse på, hvordan verdenshandlen skal foregå i fremtiden.

## Væk fra FN-sporet

Der er sket et skifte fra forsøgene på at etablere en række verdensomspændende aftaler om frihandel gennem FN-organisationen WTO (World Trade Organisation). Det store forum med forhandlinger mellem størstedelen af verdens lande kom et langt stykke i forhold til at skabe gunstige vilkår for det internationale erhvervsliv.

Men WTO viste sig at være et trægt forum. Den korte historie er, at WTO er

blevet formet og styret af USA og de europæiske allierede, men efterhånden som flere nye vækstlandes økonomier og politiske selvtilid voksede, blev det sværere for EU og USA at trumfe deres idéer igennem.

De to giganter er derfor gået over til en ny strategi. Grundlæggende at lægge hele deres stadig betydelige økonomiske styrke ind på forhandlinger med udvalgte enkeltlande, der så kan presses til de rigtige indrømmelser.

USA er længst fremme med den strategi, og har også taget hul på det, man kunne kalde flersidede eller plurilaterale aftaler mellem USA og udvalgte regioner. F.eks. NAFTA i Nordamerika og TPP, der omfatter en række lande i stillehavsregionen. EU er fulgt efter med handelsaftaler med Sydafrika, Korea, Canada og mange flere (se kort).

## TTIP som dilemma

Og nu står vi så med det interessante dilemma, der hedder TTIP. Aftalen er egentlig designet efter en skabelon, der typisk har været benyttet i forhandlinger mellem en tung, vestlig økonomisk magt og et mindre land eller en mindre udviklet økonomi. Her anvendes aftalen blot mellem

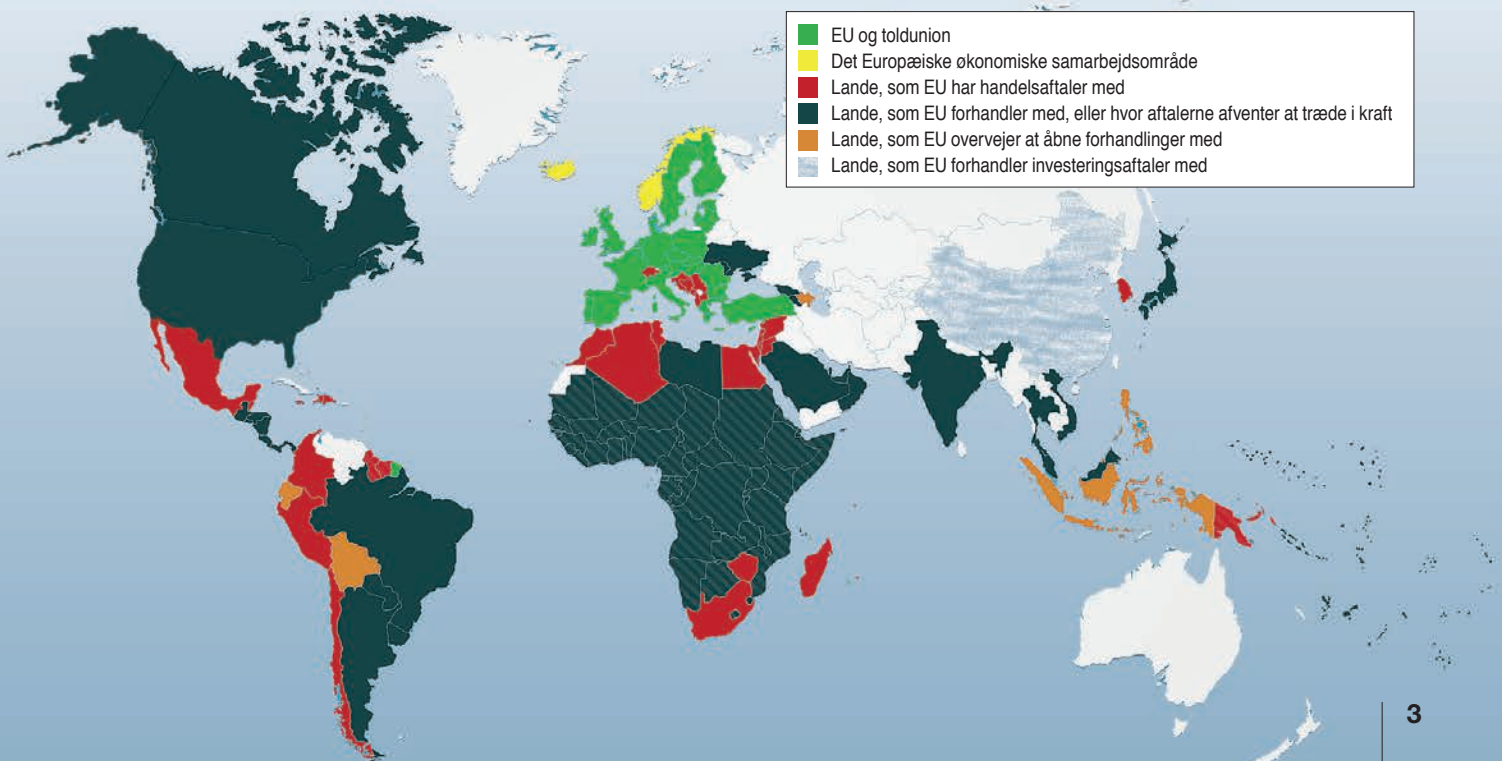
verdens to absolut største økonomier. EU og USA's økonomier udgør tilsammen lige godt halvdelen af verdens samlede BNP.

Hvis de to giganter kan blive enige, vil det stække de fremadstormende BRICS-landene (Brasilien, Rusland, Indien, Kina og Sydafrika) muligheder for at sætte dagsordenen i verdenshandlen.

EU er verdens største økonomi målt på BNP, men USA er næsten lige så stor. Kinas hidsige vækstøkonomi er stadig kun halvt så stor som hver af de to kæmpers. Selvom Sydafrika er blevet taget med i BRICS-betegnelsen, så kan det virke lidt paradoksalt, da landet med sine 45 mio. indbyggere har en økonomi på størrelse med den danske. BRICS-landene er reelt meget langt fra at udgøre et samlet politisk eller økonomisk modspil til EU og USA.

De gamle økonomiske stormagter har en mulighed for at spille med musklerne over for de nye vækstøkonomier. USA satser stærkt på at inddæmme Kinas magt på handelsområdet. EU satser stærkt på at være med, når USA begynder at svinge taktstokken i forhold til den nye globale dagsorden i handelspolitikken. ♦

*EU forhandler for øjeblikket handelsaftaler med flere forskellige lande, heriblandt store lande som USA, Japan, Indien og Kina (investeringsaftale). Derudover forhandles en aftale om tjenesteydelser, TiSA, mellem EU og 22 WTO-lande, heriblandt USA, Japan, Norge, Tyrkiet, Canada, Sydkorea, Israel, Australien, Hong Kong og Schweiz.*



# BOGSTAVSUPPE I SPAGHETTISKÅL – kampen om magt og markeder

International handelspolitik er blevet til en ugenemskskelig bogstavssuppe fyldt med besynderlige forkortelser som TTIP, TTP, TiSA, GPA, CETA og EGA. Men hvem bestemmer opskriften, og hvem må spise med?

AF STAFFAN DAHLLÖF

**MAGTKAMPE.** Frihandel er godt for alle parter, jo friere des bedre.

Det er den lidt karikerede logik bag de mange forsøg på at etablere en ny orden for handel med varer, tjenesteydelser og investeringer.

Forhandlinger om internationale regler i regi af FN-organet WTO (World Trade Organisation) har kørt på lavt blus i mange år og brød i praksis sammen den 31. juli i år.

»Det multinationale sammenbrud har skabt denne her spaghettiskål med en masse forskellige handelsaftaler,« konstaterer Peter Bay Kirkegaard, chefkonsulent ved Dansk Industri.

Der er nu to parallelspor til et fælles regelsæt: Det ene er de bilaterale aftaler, som den EU har indgået med Sydkorea, færdigforhandlet med Canada (CETA), og forhandler med USA (TTIP – Transatlantic Trade and Investment Partnership).

»Grundlæggende handler de om, at EU prøver på at opnå det, som

” EU prøver på at opnå det, som USA allerede har fået i sine aftaler med en række asiatiske lande. ”

Pascal Kerneis, European Services Forum



USA allerede har fået i sine aftaler med en række asiatiske lande,« siger Pascal Kerneis, administrerende direktør for lobbyorganisationen for tjenesteydelsesvirksomheder EFS (European Services Forum).

## TiSA op til overfladen

Samtidigt er der de plurilaterale aftaler, som forhandles mellem flere parter, men på enkelte områder. Til dem hører GPA (Government Procurement Agreement – om offentlige indkøb) EGA (Environmental Goods Agreement – grønne varer) og ikke mindst TiSA (Trade in Services Agreement), som er dukket op i den politiske debat efter offentliggørelsen af nogle lækede dokumenter af WikiLeaks.

TiSA-forhandlingerne er dog ikke mere hemmelige, end at EU-Kommissionen har publiceret et 155-siders dokument om EU's åbningsbud i de forhandlinger. Hvad der er sket sidenhen, er det til gengæld noget vanskeligere at få oplysninger om.

Er nogle af forhandlingerne så en skabelon eller masterplan for de mange andre?

»Det er ligesom at sende tre arméer over stepperne for at lave et knibtangsmåne, der er det vanskeligt at sige, at den

ene er vigtigere end den anden,« siger Svend Aage Christensen, historiker og tidligere udredningschef på Dansk Udenrigspolitisk Institut, som tilbagevendende har kommenteret TTIP-forhandlingerne i dagbladet Information.

## Beskeden gevinst

De forskellige forhandlinger motiveres ofte med et klassisk økonomi-argument om ”komparative fordele”; handel skaber gevinster for alle, når alle sælger, hvad de kan producere billigst, og øget handel vil føre til øget vækst og flere jobs. TTIP-forhandlingerne er f.eks. blevet solgt med påstanden om 15.000 nye danske jobs over 14 år.

»Men der mangler ofte den dimension af de komparative fordele, at det kræver en enorm omstillingsevne, hvis de skal virkeliggøres,« siger Hans Martens, seniorrådgiver, og tidligere chef, for den europæiske tænketank European Policy Centre.

15.000 jobs over 14 år er i øvrigt et beskedent tal sammenlignet med, at der i dag er 186.000 færre beskæftigede danskere end for fem år siden.

»TTIP er sandsynligvis vigtigst ud fra et politisk synspunkt, økonomisk er vi allerede stærkt integrerede over Atlanten,« siger Pascal Kerneis fra ESF.

” Serviceydelser er »Det nye grænseland«, der, hvor kapitalen kan forventes at få størst afkast. ”

Svend Aage Christensen, historiker og forsker



” Hvis man kunne lave en akse mellem EU og USA, så har alle de andre bare at lære det. ”

Hans Martens,  
European Policy Centre



Reglerne for at udføre tjenester – ikke mindst finansydelser – fylder derfor det mere på bekostning af de traditionelle barrierer som told og tekniske standarder.

»EU og USA dækker 80 procent af al finansiel aktivitet i verden. Hvis vi kan enes om reglerne, vil vi sætte en verdensstandard. Et TTIP, som ikke omfatter finansielle ydelser, vil ikke være besværet værd,« siger Pascal Kerneis.

Som det ses af illustrationen nedenfor, er afsnittet om tjenesteydelser i TTIP-forhandlingerne i øvrigt hentet direkte fra TiSA-forhandlingerne, hvor blot ”TiSA” er overstreget og erstattet med ”TTIP”.

### ”Det nye grænseland”

DI fremhæver også serviceydelser som et afgørende område.

»Vestas sælger jo ikke bare vindmøller, men en viden om, hvordan de skal sættes op og kan virke bedst muligt. Derfor bliver opdelingen mellem varer og service lidt kunstig. Vestas, Alfa Laval, Grundfos og andre leverer typisk også ydelser i forbindelse med opsætning og opgradering af deres udstyr,« siger DI’s chefkonsulent Peter Bay Kirkegaard.

En anden, men ikke nødvendigvis modsigende, forklaring kommer fra Svend Aage Christensen:

»Det, vi har at gøre med, er, at profitteraten falder i almindelig produktion, og så skal man søge den et andet sted. Serviceydelser er ”Det nye grænseland”, der, hvor kapitalen kan forventes at få størst afkast. Vi bør derfor interessere os mere for ”intellektuel ejendomsret” (patenter, ophavsret m.v.) og regler for banker, forsikringselskaber og underholdningsindu-

strien, end om baglygterne sidder på den ene eller anden måde på biler.«

### I kanten af isen

Ud over, at industri og servicevirksomheder vil have så lempelige regler som muligt, er der også et aspekt af global magtpolitik i de mange forhandlinger.

I en analyse til EU-parlamentarikerne skriver Roberto Bendini, der er embedsmand i Parlamentets Generaldirektorat for Udenrigspolitik, at de gamle verdensledere USA, EU og Japan har tabt indflydelse, og at bilaterale aftaler som TTIP og USA’s forhandlinger med Stillehavslande (TTP – Transpacific Partnership) er et forsøg på at få sin vilje på en anden måde – se boks.

»Man kan godt tale om den gamle verdens måde at holde de nye ude på. Det er den rige verdens kamp mod BRIKS-landene (Brasilien, Rusland, Indien, Kina og Sydafrika),« siger Svend Aage Christensen.

Hans Martens, EPC, er noget skeptisk overfor BRIKS-landene som en trussel, blandt andet fordi Rusland og Brasilien har nok af egne problemer.

»Men der er lidt et nord-syd-perspektiv i TTIP-forhandlingerne. Hvis man kunne lave en akse mellem EU og USA, så har alle de andre bare at lære det,« siger han.

Han er dog heller ikke i tvivl om, at USA er den dominerende part i forhandlingerne:

»Hvis det mislykkes med TTIP, så tror jeg, USA laver deres eget i Asien. TTIP er en måde for Europa at holde fast i kanten af isen, før man suges ned i det kolde vand.« ♦

## Advarsel om tab

EU risikerer at tabe kampen om normer og standarder til USA, og den interne handel mellem EU-landene kan blive formindsket.

Det siger analysen fra EU-Parlamentets (ikke Kommissionens) Generaldirektorat for Udenrigspolitik, hvor man bl.a. kan læse:

”Hvis aftalen ikke forhandles og implementeres ordentligt, kan TTIP komme til at sænke EU-standarder indenfor nøgleområder som miljø, energi, forbrugerbeskyttelse og internettjenester og sågar undergrave det velfungerende indre marked. Tidlige studier har også peget på, at TTIP risikerer at mindske den interne handel i EU til fordel for den transatlantiske (-2 procent for industrivarer og -3 procent for landbrugsvarer).”

Analysens konklusion er, at EU har mere at vinde på at fungere som mægler mellem USA og Kina for på den måde at skabe en trepartsdialog, end at få en lillebrorrolle i en aftale med USA.

Kilde: Roberto Bendini, DGEXPO: IN-DEPTH ANALYSIS – EU and US trade policy and its global implications (TTP, TTIP and China), juli 2014

## EUROPEAN UNION

### TRADE IN SERVICES AND INVESTMENT SCHEDULE OF SPECIFIC COMMITMENTS & LIST OF MFN EXEMPTIONS AND RESERVATIONS

#### Explanatory note

1.—The present document contains the initial offer of the European Union in the context of the TiSA/TTIP negotiations. It includes a Schedule of specific commitments and a list of MFN exemptions/reservations.

EU's udspil om tjenesteydelser i TTIP-forhandlingerne er hentet direkte fra TiSA-forhandlingerne.



Indisk kopimedicin benyttes af fattige over hele verden.

# ”U-landenes apotek” måske truet af investeringsbeskyttelse

Nye valgresultater i Indien og EU kan genoplive forhandlingerne om en frihandelsaftale – og igen rejse spørgsmålet om indernes ret til at forblive ”u-landenes apotek”.

AF IDA ZIDORE

**MEDICIN.** Det er aldrig let, når to ulige parter skal indgå en aftale. De seneste otte års forhandlinger om en frihandelsaftale mellem EU på den ene side og landet med den største andel af verdens fattige på den anden er ingen undtagelse.

Inderne er berygtede for at være hårde nysere ved forhandlingsbordet. Det så man senest ved kuppet af de internationale WTO-forhandlinger i sensommeren, hvor det var inderne, der stod stejlt på retten til fødevarer subsidier.

Og det har man set i drøftelserne med EU, hvor Indien har nægtet at give efter for EU's krav om arbejdsmarkedsstandarder og menneskerettigheder, og afvist at forringe deres egne muligheder for at producere og eksportere kopimedicin.

Derfor har forhandlingerne mellem de to parter været så godt som skrinlagt siden 2013.

Men et nyt valgresultat i Indien med Narendra Modi i spidsen – og resultaterne af det sideløbende EU-valg i foråret – kan blive startskuddet til en genoptagelse.

## Intellektuelle ejendomsrettigheder

Retten til at producere og eksportere lovlig kopimedicin til andre u-lande er magtpåliggende for Indien. Alene Læger Uden Grænser køber noget nær 80% af sin HIV-medicin fra Indien, hvilket ifølge organisationens hjemmeside holder 170.000 mennesker i live. Af samme grund har Indien fået tilnavnet udviklingslandenes apotek.

Derfor har et kontroversielt punkt i forhandlingerne med EU været intellektu-

elle ejendomsrettigheder (forkortet IPR). Et læk af aftaleteksten i 2010 afslørede, at EU ville gå endnu længere end internationale WTO-regler på området. Blandt andet ville Kommissionen gerne have indført dataeksklusivitet, som giver virksomheder eneret til forskningsresultater i op til 10 år – til hinder for Indiens produktion af den langt billigere kopimedicin.

Læger Uden Grænser var hurtige til at kalde artiklen om dataeksklusivitet for et forsøg på at ”snige monopol på virksomhedsprodukter ind ad bagvejen”.

Efter pres fra blandt andre civilsamarbejdsorganisationer valgte Kommissionen at trække krav om dataeksklusivitet og patentforlængelse, som også var på bordet, tilbage. Men det betyder ikke, at intellektuel ejendomsret er et overstået kapitel i aftalen.

## Indien forbereder sig på ny runde

Nu ser det ud til, at sagen om kopimedicin kan gå hen og blive en varm kartoffel igen. Både Indien og EU fik i slutningen af maj nye parlamenter og Indien ny regering. Det var brikker, der som minimum skulle falde på plads, før nogen igen ville sætte sig ved forhandlingsbordet.

Indiens nye handels- og industriminister Nirmala Sitharaman bekendtgjorde midt i juni, at ministeriet har påbegyndt en evaluering af igangværende forhandlinger.

»Jeg har bedt ministeriet gennemføre en komplet analyse af hver frihandelsaftale, fordi det ikke er alle aftaler, der kan ses som gunstige for Indien,« sagde hun på en pressekonference.

Om det reelt betyder en genoptagelse af forhandlingerne, holder Læger Uden Grænser skarpt øje med.

»Vi har en fornemmelse af, at der kommer en opstart af forhandlingerne, nu hvor begge nye parlamenter er ved at være på plads. Og så er vi på mærkerne. For selvom dataeksklusivitet og patentforlængelse er pillet ud af aftalen, er der stadig en række forslag, som vi er dybt bekymrede over,« siger Helle Aagaard, EU policy-rådgiver i Læger Uden Grænser.

Det gælder forslag til nye måder at håndhæve intellektuel ejendomsret på, som de indiske domstole vil være tvunget til at underlægge sig. Ifølge Læger Uden Grænser kan de nye former for håndhævelse konflikte med et lands ret til at sætte offentlig sundhed over intellektuel ejendomsret.

Men det gælder også investeringsregler. Ligesom i forhandlingerne mellem EU og USA er den omstridte mekanisme for

investeringsbeskyttelse (ISDS) fortsat på bordet.

## ISDS skal smides på porten

Skrækscenariet for Læger Uden Grænser er, at intellektuel ejendomsret vil blive anset som en investering og dermed falde ind under ISDS. Organisationen frygter, at Indien kan komme i klemme i tvister, der minder om den velkendte mellem medicinalfirmaet Eli Lilly og Canada.

Da canadiske domstole havde dømt to af firmaets patenter ugyldige i henhold til den canadiske patentlovgivning, lagde Eli Lilly sag an mod Canada for at overtræde sine forpligtelser om investeringsbeskyttelse under den nordamerikanske handelsaftale (NAFTA). Eli Lilly kræver 500 millioner amerikanske dollars i erstatning.

»Man kan være urolig for, at medicinalindustrien vil kunne udfordre den indiske patentlovgivning, hvis de har en ISDS-mekanisme i baghånden. Derfor mener vi, at ISDS skal ud af aftalen. Eller som minimum, at intellektuel ejendomsret bliver fjernet fra definitionen af, hvad man opfatter som en investering,« siger Helle Aagaard.

## Kommissionen afviser

Men sådan kommer det ikke til at gå, hvis det står til EU-Kommissionen:

»EU's holdning er, at investeringsbeskyttelsesregler (...) skal gælde for alle investeringer, inklusiv intellektuel ejendomsret. En krænkelse af investeringsbeskyttelsesreglerne kan derfor blive håndhævet gennem ISDS,« lyder kommentaren fra talsperson Maria Lyra Traversa til NOTAT.

Det til trods, mener Kommissionen i en opfølgende mail ikke, at ISDS vil kunne

## Broad-based Trade and Investment Agreement (BTIA)

- Handels- og investeringsaftale, som EU og Indien har forhandlet om siden 2006.
- Indien ønsker bl.a. bedre markedsadgang til EU's service- og medicinalsektorer, datasikkerhed for sin egen IT-sektor og liberaliserede visumregler.
- EU presser omvendt Indien for at reformere sine regler om forsikringer og bankvæsen, vin og spiritus, intellektuel ejendomsret, bilindustri og offentligt indkøb.
- Handlen mellem EU og Indien er vokset fra i 2003 at have en værdi på 28,6 mia. euro (214,5 mia. kroner) til i 2013 at have en værdi på 72,7 milliarder euro (545,25 mia. kroner), ifølge EU-Kommissionen.
- Kommissionen forhandler på EU's vegne, men EU-Parlamentet skal modsat det indiske parlament godkende aftalen i sidste ende. Det samme skal EU's Ministerråd.
- Indien forhandler også frihandelsaftaler med henholdsvis USA og EFTA, hvor nogle af knasterne er de samme.

underminere Indiens mulighed for at producere og eksportere kopimedicin:

»Allerede i 2010 blev EU og Indien enige på politisk niveau om, at den fremtidige aftale ikke må kræve af nogen af parterne, at de skal ændre deres nuværende IPR-lovgivning vedrørende adgang til medicin. Desuden har EU foreslået, at aftalen indeholder en klausul, der siger at "intet i denne aftale skal blive fortolket som en svækkelse af evnen hos parterne til at fremme adgangen til medicin"«.

Da NOTAT spørger, hvornår man forventer at genoptage forhandlingerne, fremhæver Kommissionen Indiens interne evalueringer.

Skulle evalueringerne føre til en ny forhandlingsrunde, tyder intet dog på, at den nye indiske regering har tænkt sig at være blødere over for EU end den forrige. WTO-kollapset har vist, at handels- og industriminister Nirmala Sitharaman ikke er en, man løber om hjørner med. ♦



Læger Uden Grænser benytter blandt andet kopimedicinen i deres arbejde mod AIDS i Afrika.

# Skraldenøgleklausul for liberalisering

To centrale principper – en "stilstandsklausul", og en "skraldenøgle-klausul" – skal sørge for, at udvikling mod øget liberalisering ikke kan skrues tilbage.

AF STAFFAN DAHLÖF

**AFREGULERING.** Det kunne minde om et valgprogram for Liberal Alliance, men foreløbigt har både regeringen og samtlige folketingspartier nikked ja til oplægget til en aftale om tjenesteydelser mellem EU og 23 lande, TiSA (Trade in Services Agreement), hvori indgår en såkaldt stilstandsklausul og en skraldenøgle-klausul.

De to principper er også en del af oplægget til forhandlingerne mellem EU og USA om TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership).

I et notat til Folketingets Europaudvalg fra marts 2013 forklarede Erhvervs- og Vækstministeriet, hvad principperne går ud på:

*"Formålet er således at opnå en så høj binding af det nuværende liberaliseringsniveau som muligt samt gennem forhandlinger at skabe mulighed for en ny markedsadgang og øget national behandling."*

National behandling betyder her, at udenlandske virksomheder skal behandles på samme måde som de danske.



Pia Olsen Dyhr (SF), som på det tidspunkt var handelsminister, sagde i Europaudvalget:

»Regeringen ser positivt på Kommissionens oplæg. Det er vigtigt, at den nuværende liberalisering fastholdes.«

## Ikke tilbage til kommunerne

I et skriftligt oplæg til udvalget blev det præciseret:

*"I RGF-gruppen (Real Good Friends of services – som de deltagende lande kalder sig) drøftes endvidere indførelsen af mekanismer, der binder eksisterende libe-*

*ralisering (standstill klausul) og opsamler fremtidige liberaliseringstiltag (ratchet klausul)."*

*Standstill* kan nærmest oversættes til stilstand mens *ratchet* er det engelske ord for skraldenøgle, et værktøj, som indstilles til kun at tage fat den ene vej; til at spænde, eller til at løsne en møtrik eller bolt.

Stilstandsklausulen og skraldenøgleklausulen går i denne sammenhæng ud på udelukkende at løsne op for liberalisering: Gennemførte privatiseringer skal fastholdes, og må ikke laves om. Fremtidige beslutninger om tjenesteydelser må udelukkende føre til øget markedsadgang, ikke det modsatte. "Remunicipalisation" – genkommunalisering på dansk

## Kina på vej mod handelsaftale?

Parallelt med de amerikanske frihandelsaftaler har EU i foråret 2014 startet forhandlinger om en investeringsaftale med Kina. EU er Kinas største eksportmarked, og de to parter handler for over 9,3 milliarder kroner om dagen. Aftalen ses som første skridt på vej mod en større frihandelsaftale med Kina. EU håber således, at de kan liberalisere den kinesiske økonomi og fjerne den, i EU's øjne, konkurrenceforvridende statsstøtte til kinesiske virksomheder. Investeringsaftalen forsøger at imødekomme disse bekymringer ved at fokusere på gennemsigtighed, retssikkerhed og lettere adgang for investorer på begge markeder. Investeringsaftalen er kun første skridt på vej mod en frihandelsaftale, hvis fremtid fortsat er meget usikker.

Jesper Vestermark Køber

## Canada-aftale klar – med investorbeskyttelse

En færdigforhandlet aftale mellem EU og Canada kunne muligvis give et vink om, hvad en aftale med USA kan føre til – hvis den kunne læses.

Forhandlinger mellem EU og Canada har stået på siden 2009. Der blev opnået "politisk enighed" om en aftale, CETA (Comprehensive Economic and Trade Agreement), i oktober 2013.

Derefter fulgte fortsatte forhandlinger om de juridiske formuleringer, frem til den 6. august i år.

I løbet af sommeren er tyske politikere blevet citeret for ikke at ville gå med til en øget beskyttelse af investeringer, kaldet ISDS (Investor-State Dispute Settlement). ISDS-mekanismen er også en omdiskuteret del af forhandlingerne mellem EU og USA. Canadiske kilder mente til gengæld, at man var blevet enige om investorbeskyttelsen. Selv om aftalen nu er på plads, og der altså findes et facit, er indholdet stadig ikke kendt, officielt.

Kort før NOTAT gik i trykken blev aftalen spredt i en lækket version. Deraf fremgår, at investorbeskyttelse fylder godt 80 af den mere end 500 sider store aftale. Det vil NOTAT følge op på i de kommende måneder.

Aftalen skal nu gennemgås juridisk i medlemslandene, oversættes til de officielle EU-sprog, derefter godkendes i Ministerrådet og Parlamentet og måske også ratificeres af EU-landenes, Canadas og de canadiske provinser, parlamenter i 2015.

Staffan Dahlöf



Kun den ene vej,  
mod mere liberalisering,  
skal staterne have lov at bevæge sig,  
ifølge de nye dogmer i de store  
frihandelsaftaler.



– af for eksempel tidligere privatiseret energiforsyning, som det er set i Tyskland, skal ikke være muligt.

På udvalgsrådet, da oplægget blev fremlagt, var der ingen diskussion om de to liberaliseringsklausuler. De blev heller ikke nævnt af Pia Olsen Dyhr i hendes mundtlige oplæg.

### Kun for de udvalgte

TISA-forhandlingerne finder sted i Geneve, hvor der er planlagt ti sessioner i år. TTIP-forhandlingerne foregår skiftevis i Washington og i Bruxelles, hvor den seneste runde blev afviklet i midten af juli.

Kommissionen har offentliggjort sine åbningsbud i de to forhandlinger. Men de forhandlingsdirektiver, som er vedtaget i Ministerrådet, er ikke offentlige, om end de er lækede og – viser det sig – meget generelle.

EU-ombudsmanden Emily O'Reilly har på den baggrund spurgt i påfaldende direkte formuleringer, om ikke Kommissionen og Ministerrådet kunne åbne en smule op for, hvad der sker.

I en dom sidste år fik Kommissionen medhold i, at man godt måtte give erhvervsorganisationen Business Europe og indiske erhvervsinteressenter adgang til dokumenter, som hverken den kritiske organisation Corporate Europe Observatory, eller andre, måtte se.

Rettens dom, ved hvad der svarer til første instans, er anket til den højeste instans ved EU-Domstolen.

Som NOTAT kunne fortælle i december sidste år er dokumenter, som viser modpartens positioner, og som indeholder konsoliderede tekster – hvad man foreløbigt er blevet enige om – kun tilgængelige i en aflåst læsesal for EU-parlamentarikere og for repræsentanter for medlemslandene. Herfra må de ikke fjernes eller kopieres. ♦

### Resultaterne blev mindre end forventet

Siden 2011 har Sydkorea haft en frihandelsaftale med EU, og landet er i dag et af EU's ti vigtigste eksportlande. Aftalen vurderedes som begyndelsen til en ny æra for frihandel, da EU for første gang indgik en bilateral aftale med et asiatisk land. De to parter forpligtede sig til at afskaffe op til 98 % af de eksisterende handelshindringer på bl.a. biler og elektronik, der er nogle af Sydkoreas største eksportvarer. De nyeste analyser af aftalens konsekvenser viser, at resultaterne ikke står mål med forventningerne. Sydkorea oplevede i 2013 landets første handelsunderskud til EU siden 1998. Det asiatiske land ser samtidig bekymret til forhandlingerne mellem USA og EU, der truer med at forringe Sydkoreas fordele på det europæiske marked.

Jesper Vestermark Køber

### Sydafrika utilfredse med handelsaftalen

Sydafrika er EU's største afrikanske handelspartner og har siden 1999 haft en frihandelsaftale med EU. Landet har dog længe kritiseret aftalens konsekvenser for bl.a. det sydafrikanske landbrug, der har mistet indtægter i konkurrence med de europæiske producenter. Som led i EU's arbejde for at etablere handelsaftaler med afrikanske lande indgik unionen en aftale med organisationen for økonomisk udvikling i det sydlige Afrika SADC. Sydafrika er det dominerende land i organisationen, og aftalen ses som en forbedring af landets handelsvilkår. Med aftalen bevarer Sydafrika, ifølge landets regering, tildatser over for EU og øger mulighederne for at eksportere flere landbrugsprodukter til EU.

Jesper Vestermark Køber



Eva Kjer Hansen,  
formand for  
Folketingets  
Europaudvalg

AF CATHRINE HERNÁNDEZ FESTERSEN

*Hvorfor er du tilhænger af frihandelsaftalen mellem EU og USA?*

Fordi, jeg tror, det gavner os i den forstand, at det giver bedre mulighed for at få vækst og få flere arbejdspladser. Et land som Danmark er dybt afhængigt af at have adgang til markeder i andre lande, og der er et rigtigt stort potentiale i frihandelsaftalen.

*Der er sået meget tvivl om effekten af TTIP på vækst og arbejdspladser. Er der andre grunde til at støtte en frihandelsaftale mellem USA og EU og frihandelsaftaler generelt?*

Al erfaring viser, at jo mere vi handler med hinanden, desto mere gavn har parterne af det. Så jeg tror på, at det giver arbejdspladser i Danmark. Derudover har vi en interesse i at være tæt på det amerikanske samfund.

*De amerikanske holdningsdokumenter og indstillinger i TTIP-forhandlingerne er kun offentliggjort i EU-Parlamentets læsesal; de må ikke tages med udenfor og de må ikke kopieres? Synes du, det er gennemsigtigt og demokratisk?*

Det er nyt for mig. I det omfang, vi har brug for det, må vi jo efterspørge de papirer. Vi kender jo kampen for adgangen til Rådets dokumenter og alle disse ting.

*En analyse skrevet af Roberto Bendini for INTA-udvalget oplyser, at TTIP kan mindske samhandlen mellem europæiske lande til fordel for handlen over Atlanten. Er det en bekymring du deler?*

Nej, det er det ikke, og det tror jeg simpelthen heller ikke på.

*Er ISDS-mekanismen problematisk, synes du?*

Man er nødt til at have en institution til at løse de konflikter, der måtte være. Det har vi jo også i mange andre sammenhænge.

# Frihandel i geopolitikkens skygge

EU har denne sommer underskrevet frihandelsaftaler med Ukraine, Moldova og Georgien. Handelspolitik i regionen handler mere end nogensinde om geopolitik.

AF PETER ZACHO SØGAARD

**ØST-VEST.** EU's østlige partnerskabsprogram fik endelig lidt succes, da Ukraine, Moldova og Georgien underskrev partnerskabsaftaler med EU den 27. juni i Bruxelles. Aftalerne afskaffer toldsatser og ensretter lovgivning og procedurer efter EU's standarder, så de tre lande kommer så tæt på EU som muligt uden at blive medlemmer af unionen.

Professor Jens Ladefoged Mortensen, der forsker i EU's handelsaftaler på Københavns Universitet, ser aftalerne som et eksempel på EU's nye handelspolitik:

»EU's dagsorden har handlet om at åbne nye markeder og fjerne toldsatser, men også med en ambition om at liberalisere markeder, der går videre end WTO-systemet. Man skal ind og snakke tekniske standarder for forskellige varegrupper. På den måde kommer EU til at definere nogle generelle regler i frihandelsregimet. Det spil er aftalen med østlandene en del af,« siger Jens Ladefoged Mortensen.

Aftalerne med Georgien, Ukraine og Moldova er ikke af særlig stor økonomisk betydning, men medtænker man den påvirkning, de har på EU's rolle som standardskaber for frihandel i verden, betyder de noget.

## En fært af geopolitik

Handelsaftalen med Ukraine er en succes set fra Bruxelles, men set fra Ukraine

er aftalen kun første skridt i en kamp om landets overlevelse. Så længe Rusland fortsat ser lande i nabolaget som brikker, man enten kan vinde eller tabe i et spil med EU, står Ukraine og Moldova til at miste meget handel med Rusland. Rusland aftager normalt 24 % af Ukraines eksport til en årlig værdi af 82 mia. kr.

Det vil en aftale med EU ikke kunne erstatte. Rusland har allerede lukket for import af moldovisk vin og ukrainske mælkeprodukter. Samtidig kan aftalen på sigt have mere alvorlige konsekvenser for den ukrainske økonomi. Rusland har nemlig truet med at smide Ukraine ud af SNG frihandelsaftalen (Fællesskabet af Uafhængige Stater), der blev forhandlet i 1990'erne, selvom Jens Ladefoged Mortensen bekræfter, at Ukraine sagtens kunne være med i begge aftaler, i hvert fald juridisk set.

EU ser gerne at Ukraine beholder sine frihandelsaftaler med Rusland, men realiteterne er nu engang sådan, at Ukraine må vælge side.

## Toldfjernelse, harmonisering - og en overgangsordning

I foråret fjernede EU som kompensation alle toldsatser på ukrainske varer i overensstemmelse med frihandelsaftalen, uden at Ukraine behøvede at åbne sine grænser den anden vej. Aftalen træder først officielt i kraft 1. november, og er endnu ikke ratificeret af Ukraines parlament.

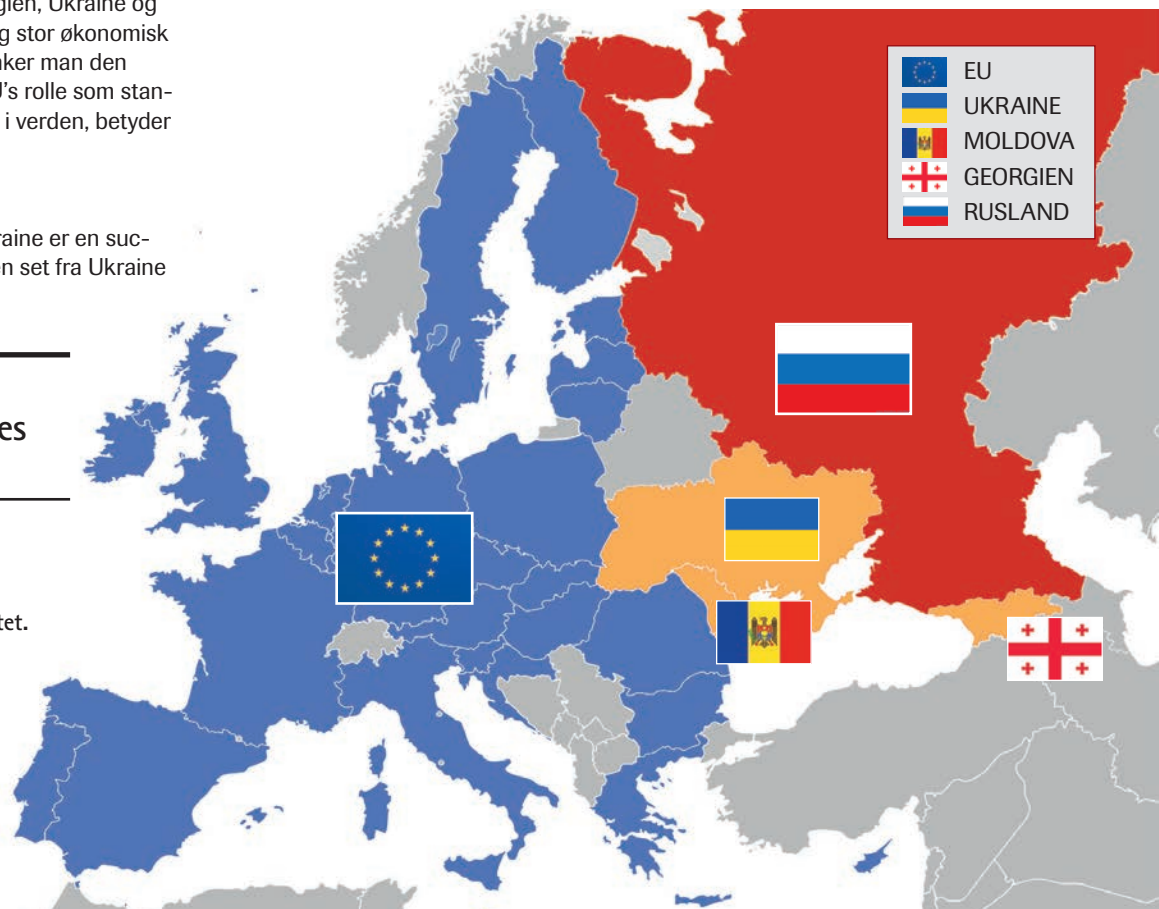
Ser man på EU - Ukraine-aftalens indhold, afskaffer den toldsatser på henholdsvis 98,1 og 99,1 procent af samhandelens totale værdi og harmoniserer tekniske standarder på industri- og sundhedsområdet. En markant undtagelse er landbrugssektoren, hvor EU har krævet en overgangsperiode på ti år for ukrainske landbrugsprodukter, med begrænset toldfri adgang for landbrugsvarer igennem et kvotesystem.

»Aftalen er meget attraktiv for Ukraine på trods af kvotesystemet. Man har strakt sig ret langt på landbrugsområdet fra EU's side. Og man giver en landbrugs-mæssig gulerod til øst, som man ikke ville give til andre lande uden videre,« vurderer Jens Ladefoged Mortensen.

Spørgsmålet er så, om Ukraine kan leve op til EU's reformkrav. Skulle Ukraine have maksimalt udbytte af aftalen, burde reformer af landets økonomi være startet for 15 år siden. Som det er nu, har regeringen kun magt over landet med støtte fra forskellige grupper af ukrainske forretningsmænd, der ikke alle har lige stor fordel af at liberalisere økonomien og skabe gennemsigtighed i alle kroge. ♦

## Status på Øst-partnerskabernes ratifikation

Moldova 2. juli  
Georgien: 18. juli  
Ukraine: Afventer ratifikation i parlamentet.





# "Så siger de, jeg skal prøve at se deres brandsår"

Som korrespondent i Ukraine er Matilde Kimer blevet tilskyndet cirka 5.000 gange til at fortælle sandheden. Efterfulgt af meget forskellige udlægninger af, hvad sandheden er.

AF IDA ZIDORE

**KORRESPONDENT.** Foran en café i indre København står Matilde Kimer bøjet over sin cykel. Hun forsøger at låse den med højre hånd, mens hun skriver en SMS med venstre. Telefonen ringer. Nogen vil have hende i Radioavisen om en halv time.

Siden ukrainske demonstranter gik på gaden i vinters, har der været tryk på for DR's 33-årige korrespondent. Med et ben i Ukraine og et i København har hun leveret adskillige reportager og analyser af den konflikt, som har forbitret forholdet mellem Rusland og Vesten.

Og man forstår, hvorfor det lyse ansigt med de skarpe kindben har brændt sig fast på TV-skærme landet over. Matilde Kimers engagement i at viderebringe det, hun oplever, virker udtømmeligt, og da

hun fortæller, at hun skal til Ukraine igen i morgen, gnistrer øjnene.

»Jeg glæder mig næsten altid til at komme tilbage. Ikke som man glæder sig til juleaften, men jeg glæder mig til at komme ud i det. Blive beskidt. Opleve det med egne øjne og ører. Det er jo enormt svært at slippe sådan en krigssituation, fordi der er så mange skæbner.«

” Jeg glæder mig til at komme ud i det. Blive beskidt. ”

## En af vores

En gang om måneden er hun afsted på ture, der varer cirka en uge. Omtrent halvdelen af gangene er hun afsted alene som fotograf, lydtekniker, journalist og klipper samlet i én krop. Dog har hun en

lokal "fixer", som hjælper med logistik og kontakt til kilder.

Med eller uden fixer, så kan det mærkes, at man er europæisk journalist.

»Der er helt klart et skel mellem vestlige og russiske journalister. Konkret militært kan russiske journalister stort set ikke komme ind i Ukraine. Som vestlig journalist bliver man derimod hilst velkommen som "en af vores" ved de forskellige checkpoints. Omvendt kan man sige, at når jeg har forsøgt at komme tæt på for eksempel en (pro-russisk, red.) oprørsleder, så ryger jeg i bedste fald bagerst i køen. Der har russiske journalister bedre adgang.«

Også de pro-russiske civile kan være sværere at komme tæt på som vestlig journalist. Når de hører, hvor man er fra, opstår der straks en skepsis:

»Men så er du jo imod os, siger de. Så må jeg forklare, at jeg sådan set ikke er med eller imod nogen. Men du skal fortælle sandheden, siger de så. Jeg tror, at jeg er blevet bedt cirka 5.000 gange om at fortælle sandheden. Efterfulgt af deres udlægning af, hvad sandheden er.«

” De prøver jo at slå os ihjel! ”

Hun har også oplevet adskillige gange, at separatister har kaldt hende "presstitute", som er en sammentrækning af ordene "press" og "prostitute", presse og prostitueret.

»Men det er helt i tråd med, hvordan russiske journalister bliver omtalt på den ukrainske side. Det hele er sådan set spejlvendt.«

## Os mod dem

*Hvordan undgår man så at falde i grøften, "os mod dem", når man befinder sig midt i en krigszone?*

»Hvis vi bakker helt tilbage til Maidan (Uafhængighedspladsen) i februar, så prøvede jeg at undgå at blive revet med af det, der faktisk var en meget overbevi-



Donetsk, juli 2014. Det gælder om at holde hovedet koldt.



Donetsk, juli 2014. Matilde Kimer agerer ofte "VJ", videojournalist, der selv optager og klipper.

sende bølge af protester og et sociologisk set meget spændende miljø på pladsen. Der satte jeg mig for mindst én gang om dagen at gå over og snakke med politifolkene.»

### ” Så føler jeg, der står nogen og sparker mig i brystkassen. ”

Det resulterede i, at hun stod og snakkede med nogle urobertjente på den "forkerte" side af barrikaderne, da det hele sprang i luften den 20. februar. Fordi ambitionen var at få snakket med dem, der gerne ville snakke med hende.

*Hvem er det så, der typisk gerne vil snakke med dig?*

»Det er der mange, der gerne vil. Også politifolk. Især når de opdager, at det kan foregå på russisk. De vil gerne forklare, at de fandme ikke har lyst til at stå og skyde chokgranater over på demonstranterne, men "prøv at se mit brandsår", siger de så, "de prøver jo at slå os ihjel". De har jo også et behov for at fortælle deres side af sagen, og jeg har et behov for at høre den.«

Det vigtigste, synes Matilde Kimer, er konstant at prøve at forstå mennesket inde bagved og ikke putte parterne i de kasser, som de putter hinanden i. Når for eksempel den ene side bliver kaldt terrorister, og den anden fascister.

»Så er de jo dejligt frie for at anerkende, at den anden er et menneske. Jeg synes, det er det mest uhyggelige. Det prøver jeg at modarbejde.«

### Vi beretter jo bare

Men det hårdeste har hverken været, at parterne dæmoniserer hinanden, eller at gaderne flyder med lig. Det har været mødet med de efterladte.

»Når der står en far bøjet over sit barn, og ligner én, der selv kunne dø af sorg, så føler jeg, at der står nogen og sparker mig i brystkassen.«

*Man hører ind imellem krigskorrespondenter fortælle, at netop tragedierne kan gøre det umuligt at holde fast i den journalistiske opgave. Får du sommetider lyst til at kaste, hvad du har i hænderne, og hjælpe nogen i stedet?*

»Jeg tror, at mange har en trang til at gå ind i det og redde nogen. Hold kæft, hvor er det patetisk at være journalist. Vi gør jo ikke noget, vi beretter bare. Sådan kan man godt tænke. At man er lidt nyteløs. Nogle gange mere end andre.«

Og hun genkender billedet fra sine kollegaer. Adskillige journalister er bukket under for presset, nogle har fået hjerte-

### ” Sådan kan man godt tænke. At man er lidt nyteløs. ”

## Matilde Kimer

Født 1980 i Korsør

Opvokset i Korsør og Skælskør

Sproglig studentereksamen fra Slagelse Gymnasium 1999

Har læst russisk og journalistik på Syddansk Universitet 2003-2007

Tilknyttet Danmarks Radio siden 2005  
I dag DR's Ruslands- og Ukraine-korrespondent

tilfælde og stress af al den ondskab. Ligesom der er TV-selskaber, som slet ikke tager til øst-Ukraine mere, fordi det er for farligt eller belastende.

»Selv forsøger jeg at holde fast i, at nu er det mig, der er her. Derfor er det min pligt at fortælle, hvad der sker. Hvis jeg ikke gør det, så er jeg jo væk fra mine børn til ingen nytte. Jeg har truffet en beslutning, fordi jeg synes, det er vigtigt. Det er jo også sådan en selvbekræftende ting, som jeg siger til mig selv, når jeg er ude. Og når jeg er hjemme. Så siger jeg det til min mand. Og til min mor. Og til mine børn.«

De ringer fra Radioavisen igen. Matilde Kimer skal lige straks i luften. ♦

# »Det ville blive enden på NATO...«

Hverdagen går sin gang i Estland til trods for spekulationer om oprør i den russiske minoritet og en følgende russisk invasion. Der er tiltro til NATO.

AF ANDERS HØJBERG KAMP

**MINDRETAL.** Estlands næststørste by, Tartu i det sydvestlige Estland tæt ved Rusland, ligner mange andre europæiske byer. Der er middelalderhuse, renaissancehuse og moderne arkitektur. Der er restauranter, caféer og souvenirbutikker. Gågader med brosten betrædes af universitetsstuderende og nyrige estere i vestligt modetøj.

Folk synes upåvirkede af deres russiske nabos gøren og laden i Ukraine, upåvirkede af NATO's tilstedeværelse og uden frygt for, at der kan opstå konflikt mellem etniske estere og den russiske minoritet, som udgør 25 procent af den ialt 1,3 millioner store befolkning.

Ifølge en rapport fra Tartu Universitet føler 61 procent af de ikke-etniske estere sig som moderat eller fuldt ud integrerede. Det vil så sige, at 39 procent ikke føler sig integrerede. Men tallene skræmmer ikke esterne på gaden i Tartu.

»Der er en lille angst i landet for, at det russiske mindretal vil gøre som i Krim, men jeg tror ikke, at det sker. Russerne er glade for at være her,« siger journalist Raimu Hanson, 57 år.

**Mere bekymret om den lave pension**  
Pensionist og ph.d. i biologi, 62-årige Ado Seine, er af samme opfattelse:

»Mit forhold til russerne er meget positivt, og jeg tror, de har det bedre her. Jeg kan da blive en smule bange for, at russerne vil invadere på grund af historien, men ærligt talt er jeg mere bekymret for min lave pension.«

Ado Seine fortæller, at han kun modtager, hvad der svarer til 3.000 kroner om måneden i pension, og han er langt fra den eneste i Estland, der har svært ved at få hverdagen til at løbe rundt til trods for, at landet er i økonomisk vækst. Tal fra Estlands Statistik viser, at hver femte i Estland lever i relativ fattigdom. En overvægt af disse er russisktalende.

Selv blandt de mindre velstillede rus-



Universitetet i Tartu, Estlands næststørste by, blev grundlagt i 1632 og er et anerkendt universitet.

sere håber man dog ikke på en ”redningsaktion”, hvor Rusland kommer de russiske mindretal til undsætning i tilfælde af optøjer. 31-årige Natasha Antonova står dagligt ved sin træbod med sin teenagedatter på det russiske marked nær Hovedbanegården i Tallinn. De sælger klæder, tasker, kasketter og kuglepennene. Hun er tilfreds og føler sig hjemme i Estland til trods for den noget vanskelige økonomi.

»Vi har ingen kulturelle problemer med esterne. Vi har venner blandt hinanden, nogen gifter sig med hinanden og får børn. Så der er ingen snak om at gøre oprør som i det østlige Ukraine. Vi føler os hjemme.«

### Små grønne mænd

Den danske samfundsforsker på Tartu Universitet, Rune Holmsgaard Andersen, mener heller ikke, at en opstand blandt den russisktalende del af befolkningen er nært forestående.

»Men det er klart, at Putin med sin imperialistiske tankegang skal tages alvorligt,« siger han og tilføjer, at selvom der kun mødte 50 op foran den russiske ambassade i Tallinn for at vise opbakning til

en invasion af Krim, kan man ikke afvise, at der på et tidspunkt også vil dukke ”små grønne mænd” op i Estland, altså uniformerede militsfolk forklædt som oprørere og styret af Rusland.

Også Premierminister Taavi Rõivas tager truslen alvorligt, men tror på en stabil fremtid.

»Vi tager det roligt. For det ville blive enden på NATO, hvis de undlod at reagere på et succesfuldt angreb mod et NATO-land. Men vi er opmærksomme på det russiske imperiums ambitioner. Det så vi i Georgien for seks år siden, så vi skal være vågne.«

67 procent af esterne ser ifølge det estiske udenrigsministerium NATO som en garant for landets sikkerhed. ♦



Anders Højberg Kamp er uddannet i Journalistik og Historie, var 1 år i praktik på Berlingske, hvor han nu freelancer og fik trykt en reportage fra Østeuropa. I dag er han klummeskribent for AOK og skriver for NOTAT, Mr. East og Magasinet Europa.

## Estland



**Befolkning:** ca. 1,3 mio. (Danmark ca. 5,5)

**Areal:** 45.226 km<sup>2</sup>  
(Danmark 43.561)

**BNP pr. indbygger i forhold til EU's gennemsnit:** 72 % (Danmark 125, Luxembourg 264, Bulgarien 47)

**Stemmer i EU's Ministerråd:** 4 ud af i alt 352 (Danmark 7, Tyskland 29)

**Medlemmer af EU-Parlamentet:** 6 ud af i alt 751 (Danmark 13, Tyskland 99)

## Estlands historie

Estland blev befolket i forhistorisk tid af et finsk-ugrisk folk og er sammen med Finland og Ungarn et af de få lande, hvor der ikke tales indo-europæiske sprog.

I 1219 blev den nordlige del af landet erobret af Valdemar Sejr, og erobringen markeres endnu af navnet på landets hovedstad. Tallin (egt. Taniu Lidna) betyder "danskernes borg". I 1346 solgte Valdemar Atterdag dog Estland til Den Tyske Orden for at kunne indløse halvdelen af Fyn, som var pantsat.

Efter at have været under tysk og russisk besættelse kom Estland i 1500-tallet under Sverige, som dog i 1721 måtte afstå landet til Rusland. I 1918 blev landet erobret af tyske tropper, hvorefter landet erklærede sig selvstændigt. Der skulle dog en selvstændighedskrig med Rusland til, før Estland i 1920 reelt opnåede selvstændighed.

Som følge af pagten mellem Hitler og Stalin blev Estland i 1940 besat af russerne og gjort til sovjetrepublik, herefter besat af Nazityskland, der brød pagten, og siden igen besat af Sovjetunionen. Under Anden Verdenskrig blev Estlands befolkning reduceret med cirka 25 procent.

Ved Sovjetunionens sammenbrud blev Estland i 1991 igen selvstændigt, men årene under Sovjet havde sat sine spor. Hvor der i 1940 kun var 4-5 procent russere i landet, var andelen i 1991 cirka 30 procent, og russerne dominerede i den nordøstlige del af landet. I dag er andelen dog faldet til cirka 25 procent.

Estland havde i sovjettiden en stor eksport til de øvrige dele af Sovjetunionen, men trods tabet af dette marked har Estland som helhed klaret sig rimelig godt og har ikke mistet så mange mennesker som Letland. Dog har landet siden 1990 mistet ca. 15 procent af dets befolkning, først og fremmest på grund af russisk udvandring og et lavt fødselstal. Estland blev i 2004 medlem af NATO og EU og gik i 2011 over til euroen.

Sven Skovmand

## SKOVMANDS NOTATER



### Londons borgmester skaber spænding om EU-afstemning

Den populære overborgmester i London, Boris Johnson, har skabt ny spænding om den afstemning om EU-medlemskabet, som premierminister David Cameron har lovet at udskrive, hvis han vinder næste valg.

Johnson har ikke alene krævet, at Cameron stiller meget skrappe krav til EU. Han har også offentliggjort en rapport, der viser, at London vil have fordel af at komme ud af EU – med mindre EU ændres væsentligt. Det oplyser Børsen den 6. august i artiklen »Rapport: London er bedre tjent uden EU«.

Johnson stiller også op for de konservative ved næste parlamentsvalg, der sandsynligvis afholdes i 2015. En klar udfordring til Cameron.

*Dejligt at møde en ledende politiker, der ikke lider af den tvangstanke, at Storbritannien skal forblive i EU.*

### Danskerne vil bevare de tre forbehold

Ifølge Marc Bærentzen fra den EU-positive tænketank EUROPA søgte dansk politi hele 65.000 gange i Europols informationssystem EIS i 2013. Han mener derfor, at Danmark må opgive sit forbehold i retlige spørgsmål, så vi kan blive ved med at være med i Europol.

Sandsynligheden for en afstemning er dog ikke stor. Ifølge en undersøgelse fra instituttet Wilke går 45 procent ind for, at det retlige forbehold bevares, mens 46,8 procent vil bevare forbeholdet på det militære område, og 50,1 procent ønsker at bevare Kronen. De tilsvarende tal for afskaffelse af forbeholdene er hhv. 33 procent, 31,4 procent og 34,2 procent.

Det kan man læse i artiklen »Danskerne vil bevare alle tre EU-forbehold«, der står i Jyllands-Posten den 23. maj 2014.

*Al erfaring viser, at modstanden mod EU-forslag vokser henimod en afstemning. Så den slipper vi nok for foreløbig.*

### For lille interesse for den store frihandelsaftale

En aftale om frihandel mellem EU og USA kan få enorm betydning for Danmark. Men det ses ikke i aviserne, skriver Information 15. juli i lederen »Hvor svært kan det være?«

Ifølge bladet har Børsen kun omtalt sagen i ti artikler, mens Jyllands-Posten har omtalt den i syv, Politiken i seks, Berlingske i tre, mens Kristeligt Dagblad og Weekendavisen hver har haft to artikler om emnet.

Information er undtagelsen, idet bladet har omtalt forhandlingerne i hele 59 artikler. Men som lederen siger, fortælles det ikke for at fremhæve Information, men fordi man betragter det som et alvorligt problem, at medierne som helhed giver så lidt oplysning.

*Information har ganske ret. Den manglende omtale er en skandale.*

### EU vil fortsat tillade skadelige stoffer

EU vil ikke alene tillade fire ftalater, som efter regeringens mening er farlige for sundheden, og som derfor er forbudt i Danmark. Vi må også aflyse planer om at indføre særlige regler om tatoveringsfarver og kvikksølv.

Det skriver to erhvervsjurister den 15. juli 2014 i Jyllands-Posten i artiklen »EU underkender Danmark«. Det begrundes med, at EU-Domstolen i »Lapin-dommen« af marts 2013 gjorde det umuligt for Finland at forbyde brugen af imprægneret træ ved anlæg af bræddestier. Forbuddet var nemlig i strid med reglerne i REACH-forordningen, der afgør, om stoffer skal være tilladte eller forbudte.

De to jurister er begejstrede. Som de skriver, er der tale om en sejr for konkurrencen og det indre marked, idet man forhindrer at nationale forbud forvrider konkurrencen.

*Ja, det indre marked går altid forud for sundheden.*

Læs mere her: [www.notat.dk](http://www.notat.dk)



EU og USA's forhandlere har fået stjernekokken Jamie Oliver på nakken. Oliver er kendt for sit engagement i bedre madvaner og madvarer. På NOTAT's bagsideredaktion verserer for øjeblikket adskillige sideløbende væddemål om, hvornår Oliver's mere aggressive kollega og landsmand Gordon Ramsey melder sig ind i kampen.

# Madkamp over Atlanten

Den britiske TV-kok, Jamie Oliver, kaster stjernestøv over kampen mod elendige amerikanske fødevarer – og mod frihandelsaftalen mellem EU og USA.

AF MICHAEL BIRKJÆR LAURITSEN  
& RASMUS NØRLEM SØRENSEN

**BAGSIDEN.** En af verdens mest populære TV-kokke, den engelske Jamie Oliver, har for nyligt langet kraftigt ud efter frihandelsaftalen mellem EU og USA, kendt under det mundrette navn TTIP.

Oliver har oplevet amerikansk madkultur indefra gennem sin tv-serie om amerikansk skolemad, og siger nu til avisen The Times, at han er alvorligt bange for, at væksthormoner eller pesticider, der i dag er ulovlige i EU, vil finde vej til de britiske middagsborde gennem en frihandelsaftale.

De samlede indtægter fra Jamie Oliver Holdings faldt fra det, der svarer til 83,7 mio. kr. i 2012, til 55,8 mio. kr. i 2013. Oven i dette, må udsigten til at skulle lave opskrifter på Coq Au Vin med GMO-skalotteløg, pesticid-persillerod, kraftig californisk rødvin og klorrenset hanekylling blot for at kunne sælge kogeboøger

på det europæiske marked, være uudholdelig, vurderer NOTAT's bagside.

## Fransk afvisning

Franskmændene har reageret håndfast på køkkenkendissens udmelding. Øget import af det, der i Frankrig omtales som "fødevarerliggende produkter" fra burgerlandet er én ting. Men når selv en opkomling af en såkaldt kok fra England, der som bekendt har verdens værste *cuisine*, frygter for fødevarerens kvalitet efter TTIP – så står gallerne af.

På internetmediet Modkraft kan man læse, at to af de største franske regioner prompte har erklæret sig som "zoner uden for det Transatlantiske Handels- og Investeringssamarbejde," det vil sige udenfor den europæisk-amerikanske frihandelsaftale TTIP.

NOTAT's bagsideredaktion arbejder på højtryk for at få afklaret, hvordan zonerne rent praktisk kommer til at fungere.

## Smagen af Europa

EU's Handelskommissær, Karel de Gucht, afviser kritikken af aftalen. Det er under hans vinger, forhandlingerne mellem EU og USA pågår.

Da EU-Parlamentet i foråret lancerede en konkurrence, hvor man via Facebook kunne stemme på Europas lækreste retter (under sloganet 'Smagen af Europa'), dukkede der adskillige anonyme nomineringer op, heriblandt "megabilig megabøf med væksthormon og kantareller", "GMO-græskarsuppe med kørvæl og revet parmesan" samt "fransk landbrie med vilde bær marineret i rom og pesticider".

Ingen af nomineringerne nåede frem til den officielle konkurrence, men en simpel konspirationsteoretisk analyse peger på, at Handelskommissærens embedsværk har forsøgt at liste forslagene ind, for at tilvænne den europæiske offentlighed de amerikanske fødevarer.

Vinderen af konkurrencen blev for øvrigt det bulgarske bidrag 'Shopska' salat, der består af tomater, agurk, peberfrugt, løg, persille, solsikkeolie, feta (kan erstattes med "græsk inspireret salatost"), salt og peber. Den vandt med 20.294 Facebook-stemmer foran den litauiske kolde rødbedesuppe Šaltibaršciai, der fik 6.186 stemmer. Danmarks deltager, smørrebrødet, fik ved samme lejlighed 95 stemmer. ♦